

Pokroky matematiky, fyziky a astronomie

Ze života JČSMF

Pokroky matematiky, fyziky a astronomie, Vol. 28 (1983), No. 1, 55--[57]

Persistent URL: <http://dml.cz/dmlcz/138837>

Terms of use:

© Jednota českých matematiků a fyziků, 1983

Institute of Mathematics of the Academy of Sciences of the Czech Republic provides access to digitized documents strictly for personal use. Each copy of any part of this document must contain these *Terms of use*.

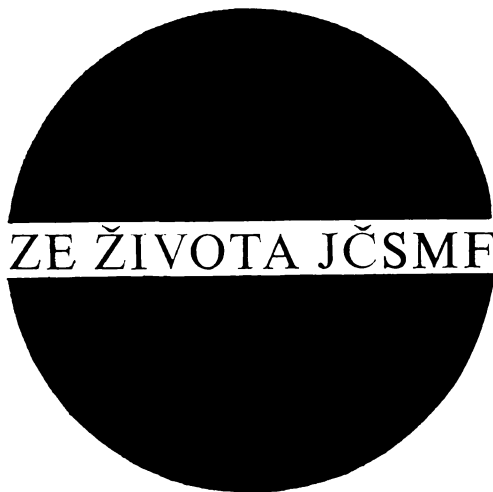
This paper has been digitized, optimized for electronic delivery and stamped with digital signature within the project *DML-CZ: The Czech Digital Mathematics Library* <http://project.dml.cz>

jích u Bechyně), má zásluhu o vybudování katedry fyziky na olomoucké univerzitě a o růst její přírodovědecké fakulty, na níž působil dlouhá léta jako děkan a jako vedoucí oboru fyziky na celé univerzitě. Patří k zakladatelům československé didaktiky fyziky a k autorům vzorných středoškolských a vysokoškolských učebnic fyziky. Není snad u nás fyzika, který by neznal vysokoškolské učebnice *Elektřina a magnetismus* a *Optika*, jež vznikly spoluprací našich jubilentů. Za své zásluhy o rozvoj fyziky v Československu byli oba jubilanti odměněni nejvyšším uznáním a vyznamenáním Jednoty československých matematiků a fyziků i ministerstva školství. Také profesor Fuka je dnes plně zaměstnán mimo jiné tvorbou učebnic didaktiky fyziky a řady učebnic fyziky.

Podrobnosti o životě a díle zakladatelů fyziky

na olomoucké univerzitě přinesly odděleně již nejednou Pokroky a další domácí i zahraniční časopisy. Hlavní však je, že tyto učitelé několika generací fyziků a optiků jsou mezi námi a že s neuvěřitelným elánem nadále pracují ve svých oborech, a to aniž mají dnes nějaký oficiální statut. Zůstává otázkou, zda osobní vděčnost žáků je přiměřeným vztahem k lidem tohoto druhu, či zda byl správnější např. vztah Napoleónův k Voltovi, když neváhal „posoudit každou věc individuálně“ a prostě zakázal jeho penzionování, aniž uložil zasloužilému profesorovi jakoukoli povinnost. A nebyl by to ovšem Napoleon, kdyby nepodal drastické vysvětlení vojáka: generál umírá v poli. Naši jubilanti zůstávají nadále v poli vědy, ale i sympatií, které si v duších svých žáků trvale vybudovali.

Vladimír Matěšek

POBOČKA JSMF BRATISLAVA I BILANCOVALA

28. januára 1982 sa konala plenárna členská schôdza pobočky JSMF Bratislava I, na ktorej odstupujúci výbor podal správu za uplynulé trojročné funkčné obdobie. (Mimobratislavskému čitateľovi pripomíname, že v Bratislave sú od r. 1974 dve pobočky Jednoty: tá naša, zdru-

žujúca členov inklinujúcich k matematike, a tá druhá, pozostávajúca z fyzikov.) Výbor bol 13členný a kľúčové funkcie zastávali títo členovia: T. KATRIŇÁK (predseda), M. HANULA (podpredseda), J. ČERVENANSKÝ (tajomník), P. MEDERLY (sekretár) a M. LEHOTSKÝ (hospodár).

Správa začala konštatovaním, že pobočka má už vyše 800 členov, čo už samo osebe prináša pre výbor nové problémy. Potom sa hodnotila činnosť, ktorú možno zhruba roztriediť do týchto piatich skupín (a) pomoc rozvoju matematiky a šírenie najnovších poznatkov v oblasti matematiky a v príbuzných vedách, (b) pomoc mladým vedeckým pracovníkom a poslucháčom vysokých škôl, (c) modernizácia a skvalitňovanie vyučovania matematiky na školách všetkých stupňov a typov, (d) práca s mládežou a matematické súťaže, (e) propagácia matematiky a príprava dôstojných osláv 100. výročia narodenia akademika Jura Hronca.

(a) Pri pobočke pracuje vyše 40 vedeckých seminárov. Väčšina z nich je zapojená do riešenia dôležitých výskumných úloh. Podujatia v seminároch dopĺňovali pravidelné týždenné plenárne prednášky domácich, mimobratislavských a aj zahraničných matematikov. Slúžili na informáciu o nových výsledkoch bádania rozličných tvorivých skupín či jednotlivcov. Ročne bolo takých prednášok okolo 35 s priemernou účasťou pohybujúcou sa medzi 15–20 poslucháčov.

Navyše sme mávali posedenia v Klube pracovníkov vysokých škôl a výskumu. V porovnaní s prednáškami bolo schôdzí v Klube menej. Za zvlášť vydarené klubové posedenie možno počítať diskusiu o bratislavskej matematicko-fyzikálnej fakulte, ktorú sme mali r. 1980 spolu s druhou pobočkou, a ďalej schôdzku venovanú akademikovi Jurovi Hroncovi a prof. Pavlovi Bartošovi z minulého roku. K bodu (a) rátame aj rôzne jarné, letné, jesenné a zimné školy, konferencie a semináre s vyhranenou vedeckou tematikou, ktoré slúžia aj členom iných pobočiek. Z tých častejších a známejších spomeňme PROBASTAT, semináre z teórie miery, letné a zimné školy z čiastočne usporiadaných množín a univerzálnych algebier, letnú školu z teórie reálnych funkcií, seminár SOFSEM a z tých novších, medzinárodný seminár venovaný problémom kybernetiky a československo-sovietsky seminár z matematickej informatiky. Počet takýchto podujatí a čo je najviac potešujúce, aj úroveň majú rastúcu tendenciu.

(b) O poslucháčov vysokých škôl a mladých vedeckých pracovníkov sa staráme odbornými prednáškami prizvaných prednášateľov alebo v odborných seminároch. Povzbudzujeme jednotlivé semináre a členov Jednoty o vypisovanie vhodných tém pro ŠVOČ a o odborné vedenie nariadených poslucháčov. Naša pobočka začala pred dvoma rokmi organizovať pravidelné prehliadky najlepších prác z matematiky zo súťaže ŠVOČ, ktoré majú aplikačný charakter. Týka sa to tentoraz všetkých vysokých škôl z Bratislavy a chceme to organizovať každý rok na počesť akademika Jura Hronca. Len s touto jedinou akciou je nepredstaviteľne veľa roboty; zbral ju na seba prof. B. RIEČAN. Okrem týchto podujatí môžu študenti a mladí vedeckí pracovníci rátať s finančnou podporou Jednoty, ktorá je určená na návštevy konferencií, seminárov a zahraničných matematických pracovísk.

(c) Podobne ako pracovníci vysokých škôl majú aj profesori gymnázií úspešný a dlhoročný klub, ktorý vedú prof. Jodas a prof. Manica. Na pravidelných schôdzach sa venujú otázkam MO a modernizácii vyučovania matematiky na stredných školách. Radi by sme rozbehli niečo podobného aj pre učiteľov matematiky základných škôl. Doteraz všetky pokusy o to stroskotali, hoci v osobných rozhovoroch nás učители o potrebe takéhoto klubu uistujú. Učители, alebo lepšie povedané učiteľky základných škôl si

stažujú na preťaženosť a časovú zaneprázdnenosť. Nad tým všetkým by sa mal zamýšľať nový výbor.

(d) Dlhoročnú tradíciu v našej pobočke má starostlivosť o matematický rast školskej mládeže. Teraz už nevedieme a neorganizujeme len MO, ale členovia našej pobočky vedú krúžky MO a sústredenia riešiteľov MO, zostavujú návodné príklady k úlohám MO, vedú a organizujú korešpondenčný seminár slúžiaci k lepšej príprave na MO a pripravovali poslucháčov MFF UK na vedenie záujmových krúžkov z matematiky na základných školách. Ďalej je to starostlivosť o súťaž PYTAGORIÁDA pre najmenších žiakov a o priebeh a niekedy aj o vedenie táborov mladých matematikov. Zvlášť treba vyzdvihnúť dve podujatia, ktoré zaznamenali v posledných troch rokoch veľký rozmach a úspech. Je to korešpondenčný seminár a seminár venovaný pedagogickým prístupom v záujmovej matematike, čo má pritažlivú skratku ZAMAT. Korešpondenčný seminár je dielom dr. T. HECHTA. Počet písomných účastníkov tohto seminára je už vyše 150 a prispievajú doňho dokonca žiaci z Čiech. Pochvalu si zaslúži aj dr. P. CVIK a jeho skupina ZAMATu, ktorá pozostáva väčšinou z mladých členov našej pobočky.

(e) Aj keď sa tu dá hovoriť o rastúcom počte článkov v dennej tlači a o televíznych reláciách pripravených členmi našej pobočky, spomenieme len jednu netypickú a jednorázovú akciu zasluhujúcu pozornosť. Boli to oslavy stého výročia narodenia akademika Jura Hronca, nestora slovenských matematikov. Pobočka prevzala na seba veľa záväzkov, ktoré aj splnila. Vybavili sme vyhotovenie pamätnej dosky na budove matematického pavilónu MFF UK, ďalej vydanie (už druhej) pamätnej známky venovanej J. Hroncovi. Nákladom Jednoty vyšiel zborník statí o J. Hroncovi. Matica slovenská pripravila a vytlačila pekný fotosúbor o J. Hroncovi. Postarali sme sa o články v dennej a periodickej tlači. Pre filatelistov máme pamätnú obálku so známkou J. Hronca a pečiatkou s pamätným dátumom. Niektoré relácie v televízii o J. Hroncovi boli tiež dielom našich členov. Nakoniec slávnosti v Gočove (rodisku J. Hronca) a pred matematickým pavilónom MFF UK sa realizovali za našej účinnej podpory.

Záverom správa obsahovala návrhy na činnosť v ďalšom období. Napríklad styk s členskou základňou budeme vylepšovať dopĺňaním

a stálým sledovaním práce našich 25 dôverníkov. Sľubujeme si veľa aj od pomoci počítača pri vedení agendy pobočky. Treba hľadať aj nové cesty, ktoré by viedli k utvoreniu vhodnej matematickej čítárne a knižnice v Bratislave. Je to problém, s ktorým sa už boríme vyše desať rokov.

Po bohatej diskusii členská schôdza zvolila nový 15členný výbor pobočky v tejto zostave: T. KATRIŇÁK (predseda), V. JODAS (podpredseda), P. MEDERLY (tajomník), M. LEHOTSKÝ (hospodár), M. BENEŠOVÁ, P. BRUNOVSKÝ, S. ČERNÁK, J. KOMORNÍK, I. KOREC, L. KUBÁČEK, P. MACH, M. MAXIÁN, V. REPÁŠ a F. ŠTULAJTER (členovia).

Tibor Katriňák

SVĚTONÁZOROVÁ VÝCHOVA V MATEMATICE III

Tretí bĕh sĕrie letnĕch ťkol pořádanĕch matematickou pedagogickou sekci JČSMF se konal ve dnech 31. 5.—4. 6. 1982 na Prostřednĕ Bečvĕ v Beskydech. Na jeho organizačnĕm zajiřtĕnĕ se podĕlela pobočka JČSMF v Olomouci, pĕrirodovĕdecká fakulta UP v Olomouci a matematicko-fyzikálnĕ fakulta UK v Praze. Pĕipravnĕy vĕbor pracoval ve složenĕi dr. J. ťEDIVĕY, CSc., dr. J. FOLTA, CSc., dr. E. FUCHS a dr. V. MALĕŠEK, CSc.

Padesát účastnĕkŭ letnĕi ťkoly obydlilo pĕt srubŭ pionĕrskĕho tábora n. p. Tatra Kopřivnice na bĕehu řeky Bečvy. Za mimořádnĕ teplĕho a slunečnĕho počasĕi probĕhal program ťkoly zčástĕi ve večernĕch hodinách. Pĕřednášky se týkaly vĕvoje matematiky od 17. stoletĕi do 30. let našeho stoletĕi, vazeb vĕvoje matematiky a fyziky a filozofickĕch dŭsledkŭ matematizace myřlenĕi ve sledovanĕm období. Z jubileĕi pĕripadajĕcích na rok 1982 bylo zdŭraznĕno 50. vĕroči ŭmrtĕi G. Peana, jehož vĕdecká činnost vĕraznĕ ovlivnila vĕvoj matematiky na konci 19. stoletĕi.

V pĕřednáškovĕ části programu referovali:

RNDr. E. ťLAHOROVÁ, prof. dr. B. RIEČAN
DrSc.: *Nĕkolko pohľadov na dejiny pravde-
podobnosti.*

RNDr. J. FOLTA, CSc.: *Vĕvoj matematiky v ĕes-
kĕch zemĕch.
ĕeská geometrická ťkola.
Matematika a technickĕ
vysokĕ ťkoly.*

RNDr. V. MALĕŠEK, CSc.: *Historickĕy pohled na
vztahy mezi matematikou a fyzikou.*

*Možnosti matematic-
kĕho vyjádĕení fyzikálnĕch zákonŭ.*

PhDr. J. HRUBEť: *Konfrontace filozofickĕho a ma-
tematickĕho pojetĕi nekonečna v 17. a 18. stoletĕi.*

Doc. PhDr. S. HUBĕK, CSc.: *Filozofickĕ a svĕto-
názorovĕ dŭsledky matematizace poznánĕi.*

RNDr. E. FUCHS: *Vĕvoj axiomatickĕch teoriĕi.
Axióm vĕběru a Gödelovy vĕty.*

RNDr. ť. SCHWABĕK, CSc.: *Vĕvoj teorie dĕiferen-
ciálnĕch rovnic (od kvantitativnĕho vĕřetřování
ke kvalitativnĕi teoriĕi).*

Doc. RNDr. I. NETUKA, CSc.: *Vĕvoj pojmu
integrálu.*

RNDr. J. VESELĕY, CSc.: *Dĕtstvĕi a mladá lĕta
funkcionálnĕi analĕzy.*

RNDr. J. ťEDIVĕY, CSc.: *Giuseppe Peano — život
a dĕlo.*

Ve dvou besedách se hovořilo o problematice vĕuky pĕředmĕtu Svĕtonázorovĕ problémy matematiky; dr. FOLTA promĕtl a komentoval dva soubory diapozitivŭ k dĕjinám matematiky, kterĕ byly vyrobeny v NDR. Zástupci kateder učĕtelskĕho studia si vymĕnĕli názory na obsah i metody pĕře v pĕřednáškách a seminářĕch zmĕnĕného pĕředmĕtu. V obou pĕípadech se rozproudĕla bohatá diskuse.

Vĕbor MPS srdečnĕ dĕkuje fakultám vysokĕch ťkol a ŭstavŭm ČSAV, kterĕ uvolnily svĕ pracovníky k ŭčasti na letnĕi ťkole. Zvláštnĕi podĕkovánĕi zaslouži vřĕichni pĕřednášejĕcí za dobĕe pĕipravenĕe pĕřednášky.

Dalřĕi bĕh letnĕi ťkoly se plánuje na počátek ĕervna r. 1983, obsahovĕ bude zamĕřen na dosud nepostĕhnutĕe stránky vĕvoje matematiky a logiky v 19. a 20. stoletĕi s dŭrazem na filozofickĕ souvislosti rŭznĕch koncepci uplatňovanĕch v tĕchto vĕdách.

Vĕbor MPS